

Anmeldelser

Camilla Møhring Reestorff

Hvad fanden skal den hund her?

Mikkel Bolt og Das Beckwerk: *I sammenbruddets tjeneste*. Samtaler ved Peder Holm-Pedersen, København 2008 (Gyldendal)

Jeg bliver nødt til at gå til bekendelse. Jeg er en hestepige, jeg elsker kjo-ler, jeg har en designeryngestol, og på mit kontor er der blomster. Det virker måske irrelevant, men det er det ikke, det handler nemlig om det revolutionære liv, og om at den magtpolitiske og kapitalistiske identitetsproduktion sniger sig ind på trods af de bedste intentioner. Mikkel Bolt har en hund, designermøbler, kunst på væggene og et trygt statsbetalt lektorkontor på KUA, og selv Beckwerkeren, der ellers lever i en lejlighed uden dørhåndtag, har en designerlampe. Men selvom det synes umuligt, er det nødvendigt med et opgør med den kapitalistiske og magtpolitiske identitetsproduktion, hvis man vil etablere en revolution med henblik på at skabe nye og alternative livsformer, og netop en sådan revolution er det mål Mikkel Bolt og Das Beckwerk diskuterer på foranledning og effektivt ledet af Peder Holm-Pedersen i *I sammenbruddets tjeneste*.

Det revolutionære udgangspunkt – oprør mod hvad?

I og med kapitalismens og den magtpolitiske identitetsproduktion sniger sig ind hos Bolt og Beckwerkeren, kan man, som Lars Bukdahl gør det, vælge fuldstændigt at afvise det revolutionære projekt, med henvisning til at det er »pænt meget en vittighed, når man nu færdes trygt i nationalstaten som henholdsvis statsbetalt situationisme-lektor og Gyldendal-udkommende (og endnu værre: WA-bidragende) kritiker- og akademiker-darling« (»Yndlingsaversion nr. 41« in *Weekendavisen* 21.11.08, Bøger p. 6). Bukdahl stemmer i stedet på Viggo Madsen »som nummer 1-avantgardist i DK.« Det er da også alt sammen meget sjovt, og ikke et ondt ord om Viggo Madsen herfra, men det er for mig at se at læse både Das Beckwerk og *I sammenbruddets tjeneste* på de forkerte præmisser, og at fornægte den

kontekst bogen er skrevet ind i. Opgøret med identitetsproduktionen har et formål, der rækker ud over sammensmeltningen mellem liv og værk. Derfor er det også afgørende at pege på de store og vigtige spørgsmål, bogen rejser. Det første der i den forbindelse må fastlægges er, hvorfor en revolution er nødvendig, og hvilke samfundsmæssige strukturer og problemer det er, der skal ændres?

I sammenbruddets tjeneste tager krigen mod terror, der er den internationale (vestlige) pendant til den danske regerings kulturkamp, som udgangspunkt, og det konstateres, at problematikkerne omkring denne i en dansk kontekst er udtalte:

Den moralske skandale, som hele krigen mod terror er, og som først invasionen af Afghanistan og siden Irak er, har reelt ikke været til diskussion. Jeg mener, vi har lige haft valgkamp, og det har ikke været til diskussion. Ingen partier har villet tematisere, at Danmark er en besættelsesmagt (p. 27).

Krigen mod terror opfattes som et led i den militariserede neoliberalisme, der føres af den vestlige verdens ledere: fra Bush til Fogh. Problematisk er det, at krigen mod terror udvides med det politiske sigte, at »kriminalisere enhver modstand og protest« (p. 18). Denne kriminalisering etableres ved at erstatte politik med konsensus, jævnfør den klassiske struktur »enten er i med os eller imod os«. I krigen mod terror og kriminaliseringen af modstand tilsidesættes det demokratiske retssystem. Fra politisk side fastholdes det, at de vestlige samfund allerede har det bedste udgangspunkt, nemlig »det demokratiske retssystem, og det holder vi også fast i, men for tiden bliver vi så bare liiige nødt til at justere, dvs. suspendere den gældende retspraksis« (p. 19). Det demokratiske retssystem må altså vige til fordel for kampen mod terror. Dermed etableres en undtagelsestilstand, hvor retssystemet er sat ud af kraft. Denne tilstand er efterhånden blevet permanent, og trusselsbilledet er udvidet fra terrorisme til modstand mod samfundsmæssig indordning i bred forstand. Oplagte eksempler er Guantanamo Basen og i en dansk kontekst senest integrationsministeriet og integrationsministerens fejlagtige information om retten til familiesammenføring gennem EU-reglerne.

Bolt og Beckwerkeren efterlyser en synlig intellektuel modstand mod, frem for hovedløs accept af, denne kriminalisering, og det er i bund og grund den modstand, de selv forsøger at etablere. Derfor bør man læse bogen som en alternativ diskurs om, hvordan samfundet og verden bør indrettes. En diskurs, der ikke bare ukritisk abonnerer på demokrati som folkestyre, men tværtimod anerkender at magt også er knyttet til et de-

mokrati, og at det demokrati der kendetegner den vestlige verden pt. er karakteriseret ved en retslig undtagelsestilstand. At der er tale om en diskursiv praksis er ikke eksplicit, og derfor er det heller ikke klart, hvordan diskursbegrebet opfattes og hvilke muligheder, der er knyttet hertil. I læsningen af *I sammenbruddets tjeneste* finder jeg det konstruktivt at forstå diskursbegrebet i bred forstand som en systematisk reproduceret meningsstruktur, der er relateret til et særligt socialt felt eller objekt, og som kan manifestere sig i forskellige modaliteter f.eks. tale, skrift, billeder, handlinger, kropslig performance, osv.¹ En diskursiv forståelse som denne implicerer, at man kan indskrive sig i og handle inden for diskursen gennem forskellige modaliteter, men hvis diskursen skal være omfattende og udbredes, må den implementeres i så mange modaliteter som muligt. Denne opfattelse findes implicit i Bolt og Beckwerkerens ide om, at det ikke er nok at skrive om en alternativ diskurs. Man må efterleve den i praksis, også selvom det kan synes umuligt, når man nu har en hund, der skal passes. *I sammenbruddets tjeneste* handler altså grundlæggende om, hvordan man modsætter sig en diskurs og etablerer en ny, og her er forholdet mellem den hverdagslige praksis, kunsten og revolutionen afgørende.

Intellektuelle positioner i kulturkampen og krigen mod terror

Mens jeg skriver dette, sidder jeg med en bog på hver side. På den ene side *I sammenbruddets tjeneste* og på den anden Jens-Martin Eriksen og Frederik Stjernfelts *Adskillelsens politik: Multikulturalisme – ideologi og virkelighed*.² Jeg vil mene, at de to bøger repræsenterer de to største (og modstridende) intellektuelle diskurser om samtidens demokrati, og om måden hvorpå vi konceptualiserer kultur. Eriksen og Stjernfelt opfatter det vestlige demokrati som værende truet, en antagelse man i en vis forstand også kan finde i *I sammenbruddets tjeneste*. Hos Bolt og Beckwerkeren er demokratiet truet af et internt politisk etableret sammenbrud i retssystemet som led i krigen mod terror og kulturkampen. Derimod er truslen hos Eriksen og Stjernfelt en kulturalisme, der både gør sig gældende på den politiske venstre- og højrefløj, der bevirker at problematiske antidemokratiske grupperinger anerkendes som legitime kulturelle andetheder, og derfor ikke genkendes som det de er, en trussel mod demokratiet.

Løsningen handler i begge bøger om en ny forståelse af kulturelle fællesskaber. Eriksen og Stjernfelt ender med et »Ned med kulturen!« (AP, p. 380) mens *I sammenbruddets tjeneste* ender i et sært melodrama, hvor Bolt har fået en højreradikal frisure, så han kan aflive kontrerevolutionære

typer, dvs. kvæle Beckwerkeren inden kaffen. Begge ender altså med et konceptuelt sammenbrud, men målet med dette er af afgørende forskellig karakter. Eriksen og Stjernfelt ønsker et opgør med det multikulturalistiske drømmebillede, forstået i en kollektivistisk version, der tager udgangspunkt i de forskellige kulturers ukrænkelighed og suverænitet. De finder dette opgør nødvendigt, hvis man vil stille spørgsmålene: kunne der »findes en kultur med konsekvent kontraproduktive værdisystemer? Og kunne der findes en kultur med konsekvent fejlagtige systemer af fakta?» (AP, pp. 162-163) Desuden gør de op med Lévinas ansigtsetik, som jeg ellers finder meget sympatisk og anvendelig, der hævder, at man i mødet med den Andens ansigt indser den Andens ret til eksistens, og der spørges, om »man lammet af hellighed [skal] respektere enhver tilfældig Anden, blot fordi han er lidt forskellig fra en selv? Skulle man ikke respektere ”le Mème” – den samme – i nøjagtigt samme omfang?» (AP, p. 300) Man skal altså respektere den, der er som en selv, og det man skal respektere er dennes tro på demokrati og ytringsfrihed. Stjernfelt og Eriksen har endda lavet et appendiks på ikke mindre end halvfjerds sider indeholdende »*Det religiøse pres mod ytrings- og religionsfrihed – anskuet kronologisk*» (AP, pp. 385-454). Et appendiks, der i øvrigt fortsættes og opdateres i *Weekendavisen* med to fuldsider med trusler mod ytringsfriheden i perioden 16.06.-19.09.08 (»Ytringsfrihed, men...« in *Weekendavisen* 26.09.08, pp. 12-13). Det afgørende forskellige er altså, at Eriksen og Stjernfelt ønsker et opgør med kulturbegrebet, for dermed at beskytte det eksisterende demokrati, hvor der hos Bolt og Beckwerkeren ikke længere er et demokrati at beskytte, for det er af magthaverne erstattet af en retslig undtagelsestilstand.

Undtagelsestilstanden som mulighed – det store sammenbrud

Denne retslige undtagelsestilstand ønsker Bolt og Beckwerkeren at ændre. Ændringen skal ske gennem etableringen af en revolution i form af et sammenbrud, en ny undtagelsestilstand. Det virker paradoksalt, men her er det vigtigt at skelne mellem to typer undtagelsestilstande. Den retslige, som vi konfronteres med i dagens samfund, og en undtagelsestilstand der er et potentiale, et åbent rum hvor vi kan være identitetsløse og uden prædikater. Det er netop i dette identitetsløse rum, muligheden for nye sociale og samfundsmæssige formationer kan opstå. Det er dog væsentligt at bemærke, at også de nye formationer må være beredte på at blive erstattet af en ny undtagelsestilstand. Bolt og Beckwerkeren tror på det nye, men ikke på et endegyldigt mål. Bolt og Beckwerkeren ligger i klar forlængelse

af Giorgio Agamben. Ifølge Agamben suspenderer undtagelsestilstanden den bestående juridiske orden og er dermed formelt uden for retslig betragtning, men alligevel bevares en retslig relation til den juridiske orden. Det hænger sammen med, at suverænen kan beslutte en undtagelsestilstand og garanterer forankringen i den juridiske orden. Men samtidig ser Agamben en mulighed i undtagelsestilstanden, en åbenhed, hvor noget nyt kan konstitueres.³ Problemet med at anvende Agamben som teoretisk inspiration til revolutionen er dog, for Beckwerkeren, at han ikke opstiller en løsning for, hvad man kan gøre. Derfor forsøger han »i stedet – hvis jeg skal parafrasere Agamben – at lade hvert øjeblik eller hver identitet blive – ikke den dør igennem hvilken Messias kan komme, for ham kan vi sgu ikke have rendende! – men et forsvindingspunkt, igennem hvilket verden eller den enkelte identitet kan gå ud af, ud til den her frihed« (p. 60). Finten ved Agamben er dog, som Bolt også gør opmærksom på, at det netop er, når vi ikke har nogen fast forestilling om, hvordan den utopiske fremtid ser ud, at mulighedsrummet er åbent. Derfor kan Agamben heller ikke pege på en konkret revolutionær levevis, ligesom Bolt og Beckwerk ikke kan opstille et manifest med ti revolutionære punkter, men må nøjes med at pege på sammenbruddets potentiale, og eksemplificere dette ved hjælp af egne erfaringer, Das Beckwerks projekter, manglende dørhåndtag og nullermænd.

Jeg er enig i, at undtagelsestilstanden i sin rene form er en mulighed. Men jeg er interesseret i at diskutere, om den revolution, der skal lede til undtagelsestilstande bedst kan iværksættes og gennemføres som »the Movement«, den store bevægelse af masserne, eller gennem et utal af mikrobevægelser. Mit perspektiv er at anvende Deleuze og Guattaris distinktion mellem det stribede og det glatte rum, til at pege på hvad undtagelsestilstanden indebærer som rum. Det glatte rum er nomadens rum, og er et åbent rum kendetegnet ved bevægelighed. Det betyder ikke, at nomaden er territorieløs, men at territoriet er struktureret anderledes end statens og de fastboendes landområder. Nomaden følger baner mellem forskellige punkter, der er underordnet banerne, der rummer al konsistensen. Banerne må ikke forstås som statens veje, for vejens funktion er at fordele et aflukket rum mellem mennesker, hvorimod nomadens bane fordele menneskene i et åbent og udefineret rum. Den afgørende forskel på nomadens og statens rum er, at statens rum gøres stribet i og med det opdeles og fordeles, og at de nomadiske rum er glatte og kun markeret af spor.⁴ Det nomadiske rum er altså lokaliseret, men ikke afgrænset, og det er defineret af subjekternes bevægelse. Hvis man kobler det glatte rums bevægelse til Michel Maffesolis iagttagelser i *The Time of the Tribes*, om at det moderne samfund er struktureret i henhold til en række stammer

og nærmest ligner et kludetæppe, får man altså et samfund, der er struktureret i henhold til et utal af mikrobevægelser. Disse mikrobevægelser rummer for mig at se et omfattende revolutionært potentiale, i og med det glatte rums kontinuerlige bevægelser hele tiden modarbejder én fast kollektiv og territorielt forankret identitet, som den der søges etableret i kulturkampen. Det glatte rum og dets mikrobevægelse er således et stort potentiale i forhold til Bolt og Beckwerkers undtagelsestilstand.

Spørgsmålet er altså, hvem og hvordan der skal mobiliseres revolutionært. Bolt og Beckwerkeren tager udgangspunkt i Foucaults begreb om »the Movement«, altså den store bevægelse af massen. Problemet med denne bevægelse er for det første, at den involverer kroppe i bevægelse, hvilket igen involverer muligheden for vold. En problematisk mulighed, fordi hverken Bolt eller Beckwerkeren tror på »revolutionen på den måde, at nogen må dø for utopien. Andre end os selv. Jeg vil jo altid gerne fyre en Nielsen af« (p. 75). Det andet problem er at definere den masse, der skal i bevægelse. Bevægelsen fordrer en modsætning mellem regime og folk, men det er svært at finde et afgørende og samlende modsætningsforhold. Proletariatet kan ikke længere udgøre det historiske subjekt, da nye samfundsmæssige modsætninger er opstået. Ungdommen kunne være en mulighed, og Bolt ser da også et potentiale i ungdomshusmiljøet, der dog må opgive deres konstante identitetsproduktion, hvis de skal rumme et virkeligt potentiale. Men her er Beckwerk uenig, han mener, at ungdommens potentiale er en iscenesættelse af egen magtesløshed, og at et martyrium er det højeste de kan nå. Den store bevægelse er altså svær at implementere, fordi det er svært at finde én modsætning, og hvis den modsætning endelig opstår, risikerer man, at bevægelsen fører til vold. I og med »the Movement« er så svært at implementere, opstår der ofte personlige projekter med udgangspunkt i folk eller figurer »der ikke kan vente« på den store revolution. Problemet for disse er, som det også er for Das Beckwerk, at de personlige projekter har svært ved at skabe forbindelse til det kollektive. I *I sammenbruddets tjeneste* er det da også det væsentligste kritikpunkt af Das Beckwerk, at det på trods af Claus Beck-Nielsens død har et enormt fokus på individet, og at de mange Nielsener til tider kan komme til at blokere for projektets revolutionære perspektiver.

På trods af de individualistiske tendenser, ser jeg et stort potentiale i Das Beckwerk. Et potentiale, der i første omgang ikke er knyttet til »the Movement«, men snarere til mikrobevægelserne. I anden omgang rækker potentialet dog ud over mikrobevægelserne. Den revolutionære løsning må for mig at se være, som Bolt og Beckwerkeren også er inde på, men desværre ikke uddyber, at kombinere Deleuze og Guattari-modellen, mi-

krobevægelserne, med ideen om »the Movement«. Det ville kunne lade sig gøre, i hvert fald teoretisk, ved at satse på at udvide det glatte rum diskursivt. Med dette postulat risikerer jeg selvfølgelig at falde i Beckwerkers akademiske fælde, nemlig den at fordelen ved en mangfoldighed af små bevægelser er »så nem at omsætte til akademisk snakkesalighed, det lyder så smukt« (p. 117). Alligevel vil jeg fastholde min pointe: En mangfoldighed af små bevægelser og sammenbrud er et revolutionært potentiale, men potentialet ligger ikke nødvendigvis i bevægelserne i sig selv. Det afgørende er, at selve ideen om mangfoldigheden af bevægelser som en måde at strukturere samfundet på omsættes til en omfattende diskursiv praksis, og heri ligger potentialet for »the Movement«. Det lyder muligvis præcis som »akademisk snakkesalighed«, men det kan relativt enkelt konkretiseres. Det der skal etableres er den modsatte diskurs af den i dag fremherskende om, at dansk kultur og vestlig demokrati er truet. Der må konstant skabes sammenbrud i denne forestilling, og det kan netop ske gennem den diskursive praksis. Her er Bolt og Beckwerkeren allerede godt på vej, når de med *I sammenbruddets tjeneste* forsøger at etablere diskursen i en skriftlig og intellektuel modalitet. Men med henblik på at udvide diskursens omfang og konstituere revolutionen som »the Movement« må flere modaliteter indoptages, og det er her den hverdagslige praksis kommer ind i billedet.

Undtagelsestilstanden som mulighed – identitetsnedbrydning

Spørgsmålet er, hvad man som individ og som kunstner skal gøre, hvis man vil konstituere revolutionen i modaliteter, der ligger uden for skriften og talen, hvordan man gennem praksis kan skabe sammenbrud. For Bolt og Beckwerkeren handler det om, at nedbryde faste identiteter.

Enhver form for fast og stabil identitet er en begrænsning af muligheder [...] den faste identitet er altid ekskluderende, fordi der bliver nødt til at være nogen udenfor (p. 31).

Den faste identitet er altså både begrænsende for individets mulighedsrum og ekskluderende, og derfor handler den revolutionære praksis om at nedbryde identiteter. I den kontekst skal Das Beckwerk forstås, med eksempelvis Claus Beck-Nielsens død forsøger man at nedbryde identiteter for dermed at slippe ud af de bestemmende strukturer. Forsøget går kort sagt på at tømme kroppen for identitet, således at kroppen bliver et åbent rum, der kan indgå i et utal af relationer. Kroppen bliver så at sige

en undtagelsestilstand i individform. En undtagelsestilstand, der rummer et revolutionært potentiale, fordi den er svær at håndtere, hvordan skal man eksempelvis tiltale en identitetsløs krop?

Den individuelle undtagelsestilstand er svær at konstituere, fordi individets identitet er knyttet ikke blot til den magtpolitiske sfære, men også til markedet. Markedet er i høj grad en problematisk størrelse at håndtere for Bolt og Beckwerkeren. På den ene side ser de et potentiale i den globale kapitalisme, i og med den kan være mulighedsbetingende for, at individets selvforståelse kan løftes ud af de nationale rammer. Dermed distancerer de sig fra den traditionelle venstrefløj, der, som Bolt gør opmærksom på, ikke har været i stand til at diagnosticere, at den er nationalistisk. På den anden side er det kapitalistiske marked i deres optik først og fremmest et problem, fordi det sætter begrænsninger i forhold til frisættelsen af individet i undtagelsestilstanden. Det er »markedet, hele verdens befolkning kæmper for at blive en del af, hvad enten de skal bruge mikrolån, selvmordsaktioner eller X-faktor status for at nå målet: Aura, for Laura« (p. 10). Der er altså en klar relation mellem kapitalismen og spørgsmålet om subjektivitet.

Med udgangspunkt i Weber diskuteres det, om kapitalismen har brug for en ånd eller en legitimerende kraft, og hvilken rolle subjektiviteten spiller i den forbindelse. Hos Weber havde protestantismen betydning, fordi den udstyrede »de kapitalistiske subjekter med en identitet og etik, således at de kunne identificere sig med det at arbejde, være flittige, spare op etc., hvorved protestantismen fungerede som kapitalismens ånd og legitimitet« (p. 36). Da kapitalismen var endeligt konstitueret, havde den, ifølge Weber, ikke længere brug for en ånd, den fungerede af sig selv som system. Her er Bolt og Beckwerkeren uenige, og hævder ved hjælp af Luc Boltanski og Eve Chiapello, at kapitalismen stadig har brug for legitimation. Denne legitimation er udviklet ved hjælp af og som svar på kritikken af kapitalismen, og består i at begreber som selvbestemmelse, autenticitet og skabelse af nye autonome fællesskaber indoptages i kapitalismen. Dette sættes både i relation til samtidskunsten og subjektivitet i generel form. Inden for samtidskunsten, er »kunstnerkritikken blevet kapitalismens nye ånd« (p. 38). I og med kunsten ukritisk har forsøgt at skabe nye sociale rum, har den i virkeligheden nærmet sig markedsløkket. Dermed fungerer kritikken ofte som »en art research-and-development unit for den avancerede kapitalisme, der nemt kan forvandle de kunstneriske projekter til varer eller salgbar livsstil« (p. 38). Markedet producerer altså konstant identiteter, som subjektet tager på sig. Men ikke blot markedet er identitetsproducerende, også den magtpolitiske sfære spiller ind, for Bolt og Beckwerkeren har USA og terroristerne således det til fælles, at

de producerer identiteter. Denne identitetsproduktion er problematisk, fordi subjektiviteten med udgangspunkt i Althusser »er en internalisering af en særlig måde at udøve magt på, idet man underkaster sig eller lytter til magten og lader sig genkende og også identificerer sig selv på en bestemt måde« (p. 33). Det betyder i sidste ende, at subjektiviteten er et afgørende revolutionært potentiale, fordi subjektet kan modsætte sig genkendelsen og identifikationen og dermed bryde med den internaliserede magt.

Subjektet har altså mulighed for at etablere sammenbrud i den hverdagslige praksis, men dette er som nævnt svært, når man har en hund, eller som mig er tosset med kjoler. Her kommer kritikken fra bl.a. Bukdahl igen ind i billedet, for hvor stort et problem er hunden? Og er det et problem, at samtalen om revolutionen udkommer på Gyldendal? Det mener Bolt og Beckwerkeren faktisk det er, »Det er selvfølgelig helt til grin« (p. 162), og det kan kun legitimeres ved, at »italesætte det på forhånd og gøre opmærksom på, at Gyldendal er en frygtelig institution, og at det er meget kompromitterende for os at blive udgivet på Gyldendal« (p. 163). Jeg synes, det er noget vrøvl, at det skulle være et problem at udkomme på Gyldendal. Ja, jeg er da også træt af alle de utålelige kogebøger og opskrifter på smoothies, der jo i bund og grund bare er blendede bær med lidt mælk, for slet ikke at snakke om bøger hvor Joan Ørting fortæller om sit »fabulous og amazing« sexliv, men derfor skal den alternative diskurs jo UD alligevel! Diskursen viser sig, som sagt, i forskellige modaliteter, og det er en utopi, at man kan være revolutionær inden for dem alle. En gang i mellem må man nødvendigvis være lidt praktisk. Hvis man har planer om at udbrede en diskurs eller starte en revolution, bliver man nødt til at gøre sine planer tilgængelige for andre, og til det må man bruge de tilgængelige kanaler – også selvom de er en del af markedsøkonomien og ind i mellem trykker noget bras. Min pointe er, at man må tage udgangspunkt i en ændring i den diskursive praksis, og det er netop det Bolt og Beckwerkeren gør, også selvom om de udkommer på Gyldendal, har barn eller hund og bor i Hjørring, Vanløse eller et eller andet absurd.

På trods af dette er der for mig to problemer i forhold til en revolution med udgangspunkt i subjektiviteten, og de peger begge tilbage på konflikten mellem revolutionen som enten »the Movement« eller et utal af »mikrobævælgelser«. Det første problem peger Holm-Pedersen på, i og med han gør opmærksom på, at identitet er socialt konstrueret. Det medfører, at det ikke alene er op til subjektet at skabe sammenbruddet. Sammenbruddet må tværtimod accepteres socialt, hvis noget nyt skal konstitueres. Et eksempel på dette er, at Jes Stein ikke vil interviewe Beckwerkeren til deadline 2. sektion, hvis han ikke har et navn. Stein insisterer altså på at

opretholde udsigelses- og henvendelsesstrukturerne, hvis han skal indgå i en dialog med Beckverket. Det vil sige, at hvis Beckwerkeren ønsker at udbrede kendskabet og tilslutningen til sin revolution, må han indgå i en forhandling med Jes Stein. Dermed antydes det, at forhandlingen er nødvendig for revolutionens gennemførelse, og at revolutionen forstået som »the Movement« er en problematisk størrelse at implementere.

Det andet problem er tæt forbundet med opfattelsen af det identitetsproducerende marked, idet det er svært at afgøre, hvornår en gruppering eller et undergrundsfænomen har revolutionært potentiale og hvornår det blot er en markedsført identitet. Ifølge Bolt og Beckwerkeren er det ikke blot kunstkritikken, men også undergrunden, der fungerer som »research and development unit for den avancerede kapitalismes livsstilsmarked,« derfor fungerer alt fra indie-musikmiljøet til ungdomshusmiljøet heller ikke revolutionært, de er blot en del af markedet. Men i Iran, hvor Beckwerkeren forsøgte at indføre demokratiet i 2006, er revolutionen allerede regimeautoriseret og systematiseret, så her er de effektive midler i revolutionen »de klassiske vestlige dekadence-fænomener såsom druk, kvinder, musik, kort sagt det uterlige, utøjlelige og uprogrammerede liv, som faktisk også allerede fandt sted dernede uden for regimets orden« (p. 114). I Iran implementeres undtagelsestilstanden altså ved hjælp af mikrobevægelserne:

I stedet for den store fælles the Movement, der som en bølge overskyller en hel nation eller ideelt en hel verden, så kom det til at handle om the multiple movement, et væld af små lokale bevægelser (p. 114).

Dekadencen er altså farlig i et samfund som Iran, hvor revolutionen er statsautoriseret, men en ren markedsført identitetsproduktion der virker konstituerende for magten andre steder. Problemet med dette er, at det er umuligt at vurdere, hvornår markedsmekanismerne kan understøtte det revolutionære projekt. Dermed bliver spørgsmålet, om hvorvidt revolutionen bedst realiseres som »the Movement«, altså massen i bevægelse, eller mange mikrobevægelser, igen relevant. Igen vil jeg argumentere for, at en mangfoldighed af små bevægelser og sammenbrud, på trods af den omfattende forbindelse til markedet, er et revolutionært potentiale, hvis det omsættes til en omfattende diskursiv praksis, der i sidste ende er det afgørende potentiale for »the Movement«. Den danske regerings kulturkamp er et oplagt eksempel på, at mikrobevægelserne faktisk opfattes som værende en trussel mod det etablerede statssystem, da kulturkampen netop sigter mod at fastforankre identitet nationalt, i en erkendelse af at

globaliseringen medfører transnational kulturel udveksling, en udveksling, der i høj grad finder sted gennem mikrobevægelser.

Den altafgørende form – kunstens revolutionære potentiale

I sammenbruddets tjenestes ærinde er i høj grad politisk, og derfor finder jeg det nødvendigt at klargøre, hvilken rolle kunsten ifølge Bolt og Beckwerkeren kan spille i det det storpolitiske felt. For som Beckwerkeren siger: »hvis man virkelig har noget, man gerne vil sige, hvorfor helvede går man så ikke bare ind i de eksisterende demokratiske strukturer og siger noget derinde?« (p. 102) Problemet med denne meget pragmatiske tilgang er, at den ikke problematiserer selve præmissen, det demokratiske retssystem, den er ikke i stand til at påpege systemets svagheder.

Bolt og Beckwerkeren peger på to former for politisk handling, der ikke er i stand til at problematisere præmissen. Den første er Bonos (frontfigur i bandet U2) model: en rig og berømt rockstjerne med mange fans vader ind til G8-topmøder og lignende storpolitiske events og beder om penge til nødhjælpsinitiativer i Afrika og omegn, som han så får. Den anden form er hele det felt, Bourriaud kalder den relationelle æstetik. Problemet med denne er, at den forsøger at skabe nye sociale rum, men den nærmer sig, som nævnt, blot markedslogikken. Bourriauds ide om den relationelle æstetik tolkes derfor ikke ind i en politisk ramme, men tværtimod ind i en markedsøkonomisk logik. Det skyldes, at den relationelle æstetik for det første producerer ideer til markedet og for det andet reklamerer for kunstverdenen som en harmonisk gruppering adskilt fra den onde verden. Ydermere er kritikken af den relationelle æstetik på linje med Hal Forsters ide om, at samtidskunsten er gået for langt i forhold til at nedbryde skellet mellem liv og kunst. At netop Bolt og Beckwerkeren abonnerer på den ide, kan synes mærkværdigt, Claus Beck-Nielsens erklærede død taget i betragtning. Men sigtet og selve udførelsen af døden (og det opsigtsvækkende efterliv) er markant anderledes, fordi formen bibeholdes. Her opstår dog en enkelt modsætning, da Beckwerkeren på den ene side efterlyser en højere grad af formbevidsthed i samtidskunsten, men på den anden side, i et indledende manifest, proklamerer, at vi må »give afkald på kunsten, begrebet og identiteten kunst, den politiske kunst såvel som enhver anden form for kunst« (p. 83). Dette vælger jeg dog at tolke ind i kritikken af den relationelle æstetik, og konkludere at meningen må være, at vi må opgive ideen om kunsten som et utopisk og harmonisk felt adskilt (og langt bedre end) den onde verden, og i stedet se på kunsten som et potentiale, der ved hjælp af en stor formbevidsthed

kan pege på de magtpolitiske og markedsøkonomiske præmisser.

Det sidste spørgsmål bliver derfor, hvordan vi undgår »at kunstens forsøg på at skabe alternative livsformer og identiteter blot bliver endnu en mobiliserende faktor for kapitalismens eller i bredere forstand det etableredes produktion af identitet?« (p. 43) Det gør vi, konstateres der med udgangspunkt i Walter Benjamin gennem en kunst, der ikke bare tematiserer politiske emner og problemer. »Nej, den (kunsten) skal netop forsøge at gå ind og forvandle kunstens produktions- og distributionsapparat. Det er ikke blot indholdet, men også distributionen og receptionen af kunsten, der skal ændres« (p. 23). Hvis dette skal lykkes, er formen afgørende. Man kan, som Das Beckwerk producere identiteter, der skaber sammenbrud og undtagelsestilstande på subjektniveau med henblik på en etablering af den store samfundsmæssige undtagelsestilstand. Det kan ske ved at udpege en åbning mod noget nyt eller etablere en tømning af det eksisterende. Hvordan dette præcist kan gøres, vil jeg undlade at komme ind på, og i stedet anbefale en læsning ikke blot af *I sammenbruddets tjeneste*, men også af Das Beckwerks *Selvmondsaktionen* og *Suverænen*.

En afsluttende bemærkning

I sammenbruddets tjeneste er skøn, underholdende og vigtig læsning. Selvom der er nogle ting, jeg gerne ville have uddybet, og nogle småting jeg er uenig i, er det en vigtig og nødvendig bog, der som en af de eneste eksplicit tør udfordre den standardiserede og normaliserede udgave af, hvordan samfundet fungerer, og hvilken rolle både individet og kunsten kan spille i ændringen af dette. Personligt håber jeg, at Bolt og Beckwerk får succes med at etablere deres revolution, og selvom det betyder, at jeg må sluge en kamel og tilslutte mig »the movement«, gør jeg gerne det – så er vi tre.

Camilla Møhring Reestorff er ph.d.-stipendiat ved Nordisk Institut, Aarhus Universitet

Noter

- 1 Laclau, Ernesto og Chantal Mouffe: *Hegemony and Socialist Strategy* [1985], London 2001.
- 2 Eriksen, Jens-Martin og Frederik Stjernfelt: *Adskillelsens politik. Multikulturalisme – ideologi og virkelighed*, København 2008 (herefter AP).
- 3 Giorgio Agamben: *Homo Sacer. Sovereign Power and Bare Life: Homo Sacer I* [1995], Stanford 1998.
- 4 Gilles Deleuze og Félix Guattari: *Tusinde Plateauer. Kapitalisme og Skizofreni* [1980], København 2005.